

UDK 314.114:332.1(497.11)"2009/2011"
331.5(497.11)"2009/2011"

Оригиналан научни рад

Original scientific work

Олгица Бошковић
Емилија Манић**АНАЛИЗА ТРЖИШТА РАДА У КОНТЕКСТУ РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА – ПРИМЕР РЕГИОНА ЈУЖНА И ИСТОЧНА СРБИЈА ***

Извод: Србија се одликује изразитим социо-економским разликама, како између региона, тако и између јединица локалне самоуправе нижег реда. Регионалне разлике се могу посматрати са више аспеката: демографске карактеристике, људски потенцијал, ниво образовања, привредна структура, инфраструктурна изграђеност, сиромаштво, незапосленост, зараде. У овом раду акценат истраживања стављен је на регионалне разлике осликане кроз карактеристике које се односе на тржиште рада. Уочени проблеми представљају основу за будуће креаторе политике регионалног развоја како због подстицања регионалног развоја, тако и због планирања унапређења међурегионалне као и прекограничне економске сарадње.

Кључне речи: регионалне разлике, тржиште рада, незапосленост, регионални развој

Abstract: Serbia has huge socio-economic disparities between regions as well as between other levels of local administrative units. Regional differences could be analyzed from different aspects: demographic characteristics, human resources, education, economic structure, infrastructure, poverty, unemployment, and wages. This paper explores the labor market characteristics through regional disparities framework. The identified problems will be the base for future development politics creators to resolve regional differences more efficiently and for international and regional trans-border cooperation.

Key words: regional disparities, labor market, unemployment, regional development

Увод

Неравномеран регионални развој у Србији представља један од најкомплекснијих проблема са којим се суочавају сви креатори развојних стратегија и политика у земљи. Србија се сматра земљом са највећим социо-економским разликама у региону, али и у Европи. Регионалне диспропорције у Србији, мерене индексом развојне угрожености, спадају међу највеће у Европи и износе 1:7 на регионалном нивоу, док на нивоу општина износе чак 1:15. Индексом развојне угрожености врши се категоризација региона према четири категорије развојне угрожености, које су дефинисане методологијом ЕУ. Овај индекс се добија комбиновањем показатеља тренутне развојне проблематике и

* Рад представља резултат истраживања на пројекту 179028 и 179065, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

оцене развојних могућности региона (Службени гласник РС, бр. 55/05). Међутим, корене овог проблема треба тражити у погрешно постављеним политикама регионалног развоја државе још од другог светског рата, оквирима које је поставило планско руковођење економијом, али и неконтролисаним процесом урбанизације који је за последицу имао озбиљне демографске проблеме у руралним подручјима. Транзициони период од последње деценије 20. века до данас још више је продубио постојеће проблеме који су се увећали под утицајем последица трансформација српске привреде ка тржишно оријентисаном моделу развоја. Једна од пратећих појава јесу и веома велике и турбулентне промене на тржишту рада Србије. Позитивне промене огледале су се на повећаној флукуацији радника на тржишту рада, њиховој већој покретљивости и отварању нових занимања. На жалост, негативне последице у далеко веће и огледају се, као и у свакој транзиционој економији, на великом броју незапослених, неадекватној квалификацији незапослених и оно што је за српску државу посебно наглашено, великој регионалној неравномерности по питању тржишта рада и његове структуре.

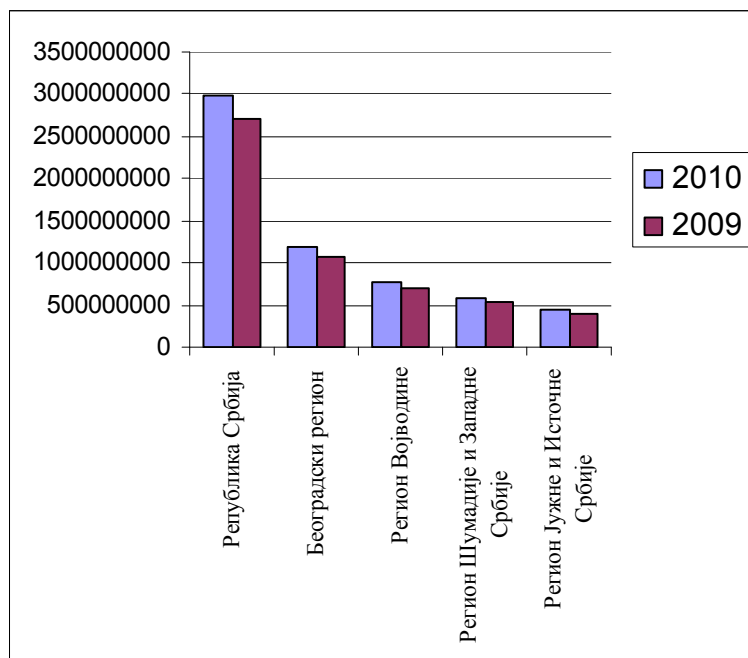
Неравномеран регионални развој у Србији са освртом на регион Јужна и Источна Србија

Неравномеран регионални развој Србије показао се као једна од највећих препрека успешној имплементацији развојних стратегија и политика у држави, чији је, између осталог циљ, и да уравни тежи постојеће неједнакости у економском и укупном друштвеном развоју. Одређена регионализација простора Републике Србије за потребе идентификације развијених и неразвијених простора, извршено је на нивоу региона (НУТС-2 ниво), односно на нивоу општина као јединица локалне самоуправе, а као критеријум узета је вредност бруто-домаћег производа по глави становника у посматраном региону у односу на републички просек за посматрани референтни период (Сл. гласник РС, бр. 69/2011).

Према важећој класификацији само се Београдски регион може сврстати у развијене регионе, јер остварује вредност бруто домаћег производа (БДП) изнад републичког просека (са 728.000 динара БДП по глави становника има за 80% већи БДП *per capita* у односу на републички просек). Преостали региони (Војводина, Шумадија и Западна Србија, Јужна и Источна Србија) сврстани су у недовољно развијене регионе јер је њихова вредност БДП-а испод републичког просека. Оваква вредности БДП-а настала је у складу са обрачунским принципом места рада Републичког Завода за Статистику.¹

¹ Обрачун регионалног БДП-а као део система националних рачуна Републике Србије заснован је на принципима и методологији ЕУ, тј. *Европског система националних и регионалних рачуна* (ESA 95), и *Номенклатури статистичких територијалних јединица РС* (НТСЈ), која је у потпуности усклађена са европском класификацијом.

Слика 1. – Бруто домаћи производ (БДП) у Србији по регионима, 2009-2010*

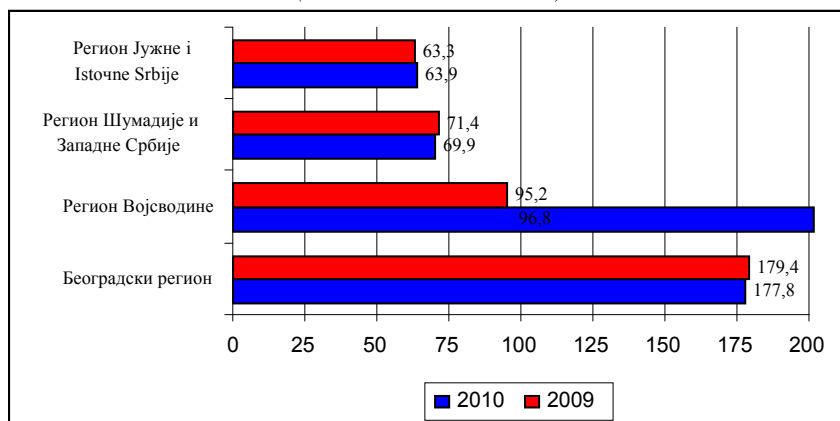
Извор: Прелиминарни резултати обрачуна регионалног бруто домаћег производа за 2010. Републички завод за статистику РС, Београд * изражено у 000 РСД.

Учешће појединих региона у БДП-у Републике Србије је такво да доминира Београдски регион заузимајући водеће место са 40% републичког простора. Иза њега следи регион Војводине са 26%, а потом регион Шумадије и Западне Србије са 20% и регион Јужне и Источне Србије са 14% (Слика 1). Када се упореде подаци за две посматране године, 2009. и 2010. годину, показује се готово идентично учешће појединих региона у БДП-у. Међутим, ако се посматра учешће региона по БДП-у по глави становника, Београдски регион има готово 80% већи пер capita износ у односу на републички просек (Слика 2). За регион Шумадије и Западне Србије индекс нивоа је 69,9%, а за регион Јужне и Источне Србије 63,9%.

Због чињенице да подаци за регионални БДП постоје само за две узастопне године посматрања (2009 и 2010), иако постоје релативно мале разлике у вредности између година, не можемо говорити о стабилном тренду, јер је исувише кратак период за које имамо расположиве податке.

Несумњива је чињеница да у посматраном периоду није дошло до битнијих промена и да се постојеће регионалне разлике одржавају. У прилог томе говоре и анализирани подаци о дисперзији посматраних показатеља (табела 1).

Слика 2. – Регионални БДП по становнику у Србији, 2010 и 2009. година
(Индекс нивоа РС=100)

Извор: Прелиминарни резултати обрачуна регионалног бруто домаћег производа за 2010. Републички завод за статистику Републике Србије, Београд

Табела 1. – Анализа БДП у Србији 2010 и 2009. годину, у (000 РСД)

	2010.	2009.
Република Србија	2986613900	2713205500
Београдски Регион	1193866771	1083899370
Регион Војводине	775878690	694253723
Регион Шумадије и Западне Србије	583366177	543348093
Регион Јужне и Источне Србије	433502261	391704313
Година	2010.	2009.
Просек	1194645560	1085282200
Стандарна девијација	931613486	845905705,7
Коефицијент варијације	1,28234035	1,28298248

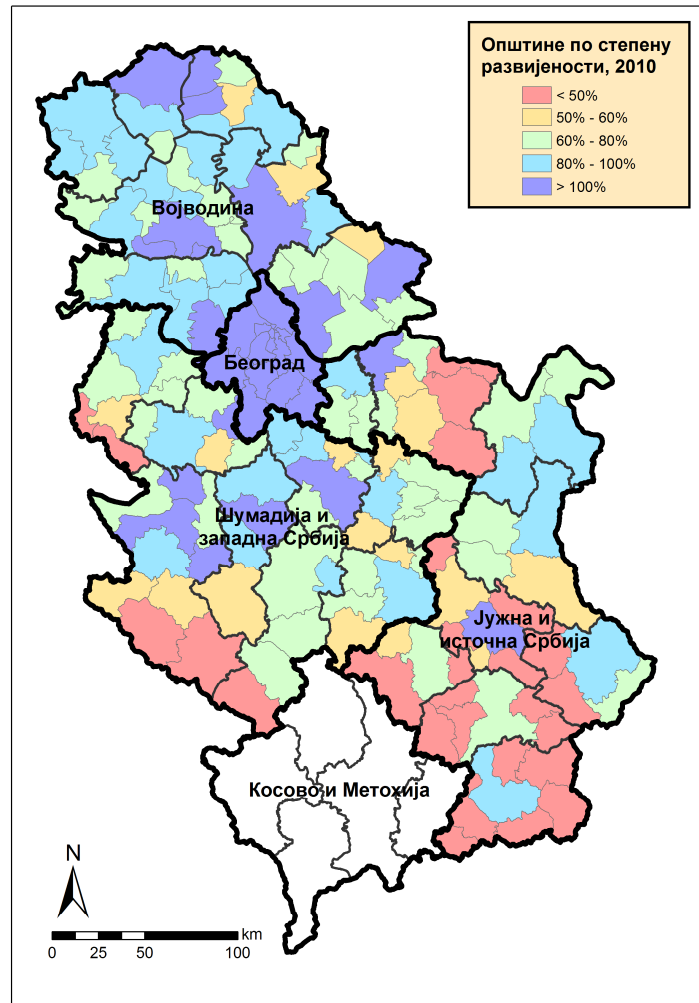
Извор: Прелиминарни резултати обрачуна регионалног бруто домаћег производа за 2010. Републички завод за статистику Републике Србије, Београд.

Коришћен је коефицијент варијације за БДП у Србији 2010. и 2009. годину. Као релативна мера дисперзије рачуна се поређењем стандардне девијације са аритметичком средином и множењем коефицијента са 100. Већи коефицијент варијације показује већу распршеност, односно мању репрезентативност аритметичке средине. Добијени подаци показују да су коефицијенти варијација посматраних података скоро идентични, што указује на чињеницу да у посматраним годинама било незнатно одступања од просека.

Далеко веће регионалне разлике на територији Србије покују се на нивоу управних округа (НУТС-3) или нивоу општина. Влада Републике Србије је, користећи вредност БДП-а општина у односу на републички просек, разврстала степену развијености општине, дајући резултате сваке го-

дине у оквиру одговарајућој уредби (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 69-11). Тиме су општине разврстане у неколико категорија, сходно њиховом односу према нивоу републичке вредности БДП-а.

Слика 3. – Општине у Републици Србији према степену развијености, 2010.

Извор: *Општине и региони у Србији 2011*, Републички завод за статистику, Београд, 2011.

Узимајући само један критеријум за идентификацију степена развијености региона, односно општина у Србији, представа о регионалној неуједначености није много другачија ни када се у обзир узму неки други економски или демографски и социјални показатељи (депопулација, старе-

ње становништва, сиромаштво). Најнеразвијенији региони и општине показују највеће учешће у незапослености у Србији јер се суочавају са великим изазовима на тржишту рада којима због своје заосталости у развоју нису били у стању да одговоре на адекватан начин.

Неравномеран развој тржишта рада у региону Јужна и Источна Србија

Проблем тржишта рада у Србији је очигледан и када се упореде показатељи анализе тржишта рада Србије са околним земљама. Анкета о радној снази коју спроводи Републички завод за статистику (РСЗ) показала је да Србија са 19,2% убедљиво има највећу незапосленост 2011. години, како у односу на земље у окружењу, тако и у односу на ЕУ (РСЗ 2011).

Табела 2. – Незапосленост у земљама ЕУ и Србији, 2011

	Стопа незапослености, %
ЕУ (27)	9,5
ЕУ (15)	8,5
Румунија	7,4
Хрватска	13,6
Словенија	7,9
Словачка	13,3
Аустрија	4,2
Хрватска	13,6
Мађарска	10,9
Бугарска	7,1
Србија	19,2
Грчка	16,9
Италија	8,2

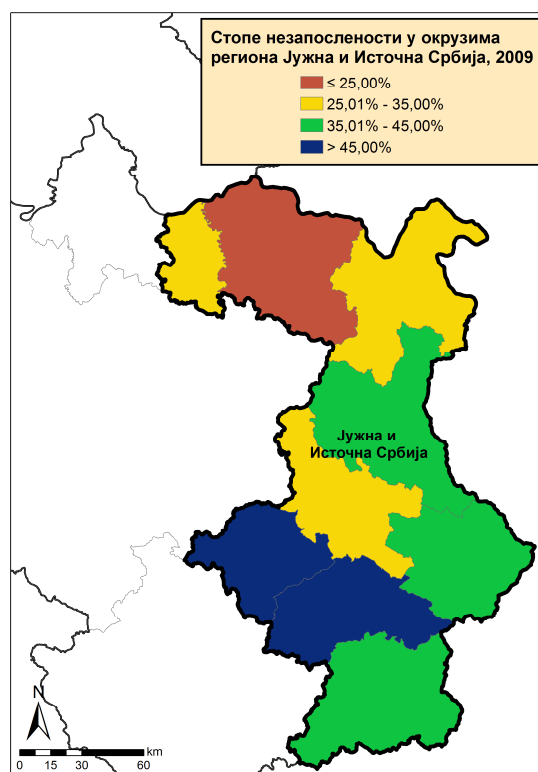
Извор: Сајт ЕУРОСТАТ-а, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>, прегледан дана 11.05.2012

Побољшање ситуације на тржишту рада Србије се, на жалост, не очекује у скорије време јер стопе незапослености и даље расту као последица постојеће светске економске кризе, али и структурних проблема унутар Србије. Разлози за тако висок проценат незапослених лица леже у структурним проблемима самог тржишта рада у Србији, као и специфичним проблемима економског развоја у посматраним регионима који су настали као последица демографских фактора (миграције, старења становништва, недовољног образовања, итд.).

Као илустративан пример стања на српском тржишту рада, може се узети регион Јужна и Источна Србија. То је један од најнеразвијенији региона у Србији (овај регион има највеће учешће сиромашних, нарочито рурална подручја која су двоструко више изложена ризику сиромаштва у односу на

просек целе популације). Сиромаштво овом региону је најдубље и најоштрије (становништво руралних подручја југоисточне и дела западне Србије чини 25% укупног броја сиромашних, Влада Републике Србије 2003). Када је реч о питању стање тржишта рада у овом региону, учешће лица која траже посао у укупном броју незапослених лица износи 26,48% (НСЗ 2010), што је нижа стопа запослености и вишу стопу незапослености у односу на републички просек. Осим тога због нижег степена економског развоја, радници у овим регионима примају плате које су и до 20% ниже од плата које примају радници у другим регионима за иста или слична занимања.

Слика 4. – Стопе незапослености у окрузима региона Јужна и Источна Србија, 2009.

Извор: Незапосленост и запошљавање у Републици Србији, бр. 100. Национална служба за запошљавања, Београд, 2010, обрада аутора

Побољшање положаја ових региона у односу на друге развијеније регионе отежано је и због чињенице да образовна структура одраслог становништва карактерише нижи степен образовања, са већим уделом становништва са основним или образовањем нижим од основног у односу на развијеније регионе. Учешће нестручних радника у укупном броју незапослених

лица највеће је у Пчињском (47,54%), Браничевском (42,98%) и Борском округу (42,35%), док је највеће учешће стручних радника у незапослености регистровано Нишавском (75,89%). Један од структурних проблема везаних за ово подручје јесте и власничка структура предузећа јер су она у великој мери у приватном власништву, са малим присуством предузећа која су у власништву државе. Највећи број предузећа су мала предузећа, која углавном послују у областима трговине и производње, а у мањем обиму у грађевинарству, саобраћају и стручним делатностима. Веома је споро отварање нових бизниса у региону а самим тим и смањена могућност отварања нових радних места. Анализирани подаци о стопа незапослености у посматраним окрузима и датом периоду 2002.-2009. године, указују на повећану релативну дисперзију што указује на погоршање стања на тржишту рада у том подручју (табела 2).

Табела 3. – Стопа незапослености у изабраним окрузима Јужне и Источне Србије, 2002-2009.

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Подунавски	28,1	33,9	28,9	33,5	36,1	29,2	25,7	27,1
Браничевски	19,9	20,4	18,2	19,8	20,6	19,4	19,3	19,9
Борски	27,0	31,9	29,8	29,8	32,9	31,2	29,9	31,0
Зајечарски	27,4	30,4	31,5	32,0	33,3	32,3	33,2	36,2
Нишавски	32,8	41,2	32,2	32,4	34,7	34,7	34,3	34,5
Топлички	33,1	39,5	36,3	42,9	44,2	45,2	46,5	49,8
Пиротски	26,1	27,4	28,1	31,4	37,2	36,7	36,5	37,9
Јабланички	40,2	41,2	41,2	42,1	45,0	48,1	49,3	51,5
Пчињски	33,7	37,4	37,3	40,6	43,6	41,5	39,0	43,0
Просек	29,8	33,7	31,5	33,8	36,4	35,4	34,9	36,8
Стандардна	5,8	7,0	6,6	7,3	7,6	8,8	9,5	10,3
Коефицијент	0,196	0,207	0,209	0,214	0,208	0,248	0,272	0,280

Извор: Незапосленост и запошљавање у Републици Србији, бр. 100. Национална служба за запошљавања, Београд, 2010, прорачун аутора

У периоду после 2009. године, на крају децембра 2010. године, највеће учешће лица која траже посао у укупном броју незапослених било је у Нишавском (6,84%), и Јабланичком округу (4,97%), док је најмање учешће забележено у Браничевском (1,22%), Борском (1,72%), Колубарском (1,74%), Зајечарском (1,93%) и Пиротском округу (1,94%), (НСЗ 2010). У поређењу са подацима из претходног месеца, највеће повећање броја незапослених забележено је у Пчињском округу (3,28%), а највеће смањење забележено је у Подунавском округу (6,73%). Према подацима о трајању незапослености, највеће учешће лица која траже посао дуже од 12 месеци (дуготрајна незапосленост), забележено је у Јабланичком (70,89%), и Топличком округу (68,58%), док је најмање учешће дуготрајно незапослених забележено у Браничевском округу (57,44%). На крају децембра 2010, највеће учешће лица која траже посао у укупном броју незапослених забележено је у Нишавском (6,84%), и Јабланич-

ком округу (4,97%), док је најмање учешће забележено у Браничевском (1,22%), Борском (1,72%), Зајечарском (1,93%) и Пиротском округу (1,94%).

Табела 4. – Учесће запослености жена у изабраним окрузима региона Јужна и Источна Србија, 2010.²

	Укупно у 000	% жена
Србија	1796	44,8
Београдски регион	597	48,3
Регион Јужне и Источне Србије	312	41,4
Окрузи Јужне и Источне Србије		
Борски	27	40,9
Браничевски	36	39,9
Зајечарски	23	40,7
Јабланички	33	43,5
Нишавски	81	43,3
Пиротски	21	43,1
Подунавски	40	35,8
Пчињски	37	38,8
Топлички	14	47,4

Извор: Општине и региони у Републици Србији 2011. Републички завод за статистику Републике Србије, Београд, 2011.

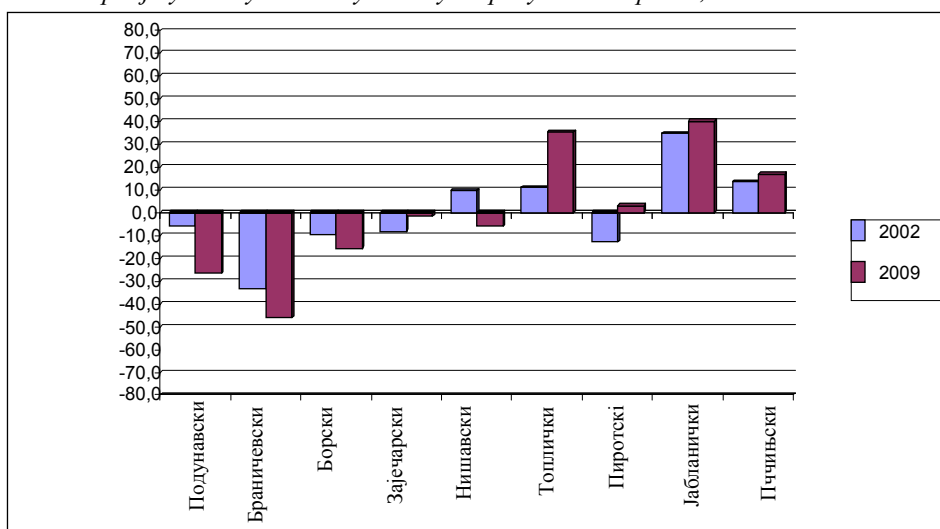
Посматрајући стање на тржишту рада у региону Јужна и Источна Србија уочавају се проблеми који су карактеришу тржишта рада и осталих мање развијених региона у држави: неусаглашености понуде и потражње радне снаге, велико учешће дугорочно незапослених, појава вишка запослених, неповољна како старосна тако и квалификациона структура незапослених лица (Бошковић О., Манић Е., 2008), висока стопа незапослености младих лица као и велико учешће жена у укупној незапослености, велики број лица запослених у сивој економији, ниска мобилност радне снаге, велики број незапослених који припадају теже запошљивим категоријама. Ако уђемо у анализу одређених карактеристика самог тржишта рада, у погледу родне неравноправности ситуација је слична оној која је, на жалост, присутна у целој Србији. Учесће запослених жена је генерално мање од учешћа запослених мушкараца (табела 3), а највеће разлике јављају се у Подунавском, Пчињском и Браничевском округу.

Наслеђени проблеми се још више повећавају због развоја нових технологија и промена у начину живота који доводе до великих миграција становништва, како из рурални у урбане области тако и емиграције у друге земље. Међутим, осим разлика између тржишта рада у оквиру анализираних региона, велике разлике изражене су и по окрузима у посматраним регионима.

² Годишњи просек израчунт је на бази два стања: 31.03. и 30.09. 2010.

На бази регионалне дисперзије стопе незапослености могу се идентификовати три групе округа. Приметан је раст дисперзије стопе незапослености у посматраном периоду и простору изабраних округа. Док се одступање стопе незапослености од републичког просека у 2002. години кретало у распону од -37% у Браничевском до 32% у Мачванском округу, у 2009. години одступање од просека је веће и креће се у интервалу од -60% у Београдском до 55% у Јабланичком округу.

Слика 5. – Стопе незапослености по изабраним окрузима региона Јужна и Источна Србија у одступањима у односу на републички просек, 2002. и 2009.

Извор: Незапосленост и запошљавање у Републици Србији, бр. 100. Национална служба запошљавања, Београд, 2010, прорачун аутора

Прву групу округа карактеришу они који у 2002. и у 2009. години имали испод просечну стопу незапослености у односу на републички просек, са тенденцијом раста одступања од тог просека током времена (ову групу округа чине Подунавски и Браничевски округ).

Истовремено, можемо уочити групу округа који током целог периода посматрања (2002-2009) има стопу незапослености изнад републичког просека: Јабланички, Пчињски и Топлички округ. Посебно треба нагласити да Зајечарски и Пиротски округ имају евидентирану највећу негативну промену стопе незапослености. Наиме, за разлику од почетних година када су стопе незапослености ових округа биле испод републичког просека, у другој половини посматраног периода оне су биле изнад просека са тенденцијом раста одступања. Окрузи који су током посматраног периода (или бар у другом делу периода) имали стопе незапослености веће од републичког просека остварили су и највећи раст те стопе: Топлички округ (6%), Пирот-

ски округ (5,5%), Зајечарски округ (4,1%), Јабланички округ (3,7%), док је само у Топличком округу евидентирано просечно годишње смањење стопе незапослености (4,7%). На основу регионалне дисперзије, приказане у виду одступања стопе незапослености појединих округа од републичког просека могу се уочити извесне тенденције током времена (слика 5).

Табела 4. – Изабрани окрузи ранжирани по индексу нестабилности 2002, 2008, и 2009.

	2002	Ранг 2002	2008	Ранг 2008	2009	Ранг 2009
Подунавски	28,1	9	25,7	6	27,1	6
Браничевски	19,9	1	19,3	4	19,9	2
Борски	27,0	6	29,9	8	31,0	10
Зајечарски	27,4	8	33,2	15	36,2	17
Нишавски	32,8	13	34,3	18	34,5	14
Топлички	33,1	14	46,5	24	49,8	24
Пиротски	26,1	5	36,5	20	37,9	20
Јабланички	40,2	24	49,3	25	51,5	25
Пчињски	33,7	15	39,0	22	43,0	22

Извор: Бошковић, О., Драгутиновић-Митровић Р. (2010). Анализа регионалне структуре незапослености и запошљавања у Србији у првој деценији транзиције. Монографија „Економско-социјална структура Србије – Учинак прве деценије транзиције“, ЦИД - Економски факултет у Београд, стр. 233-247.

Поларизација региона која се огледа у разликама између развијених и неразвијених округа, уочава се и на основу анализе просечних нето зарада. У целом посматраном периоду регион Београд се издваја са највишим просеком нето зарада (25,7% изнад просека), док се на зачељу налазе окрузи региона Јужне и Источне Србије (Топлички, Пиротски и Јабланички округ). Регионалне диспропорције, мерене дисперзијом просечне нето зараде појединих округа од републичког просека, приказане су се још више повећавале током посматраног периода. Осим горе наведених показатеља, стопа слободних радних места (однос броја слободних радних места и броја незапослених), такође може пружити увид у релативни положај појединих округа. Овај показатељ као и у случају просечне нето зараде, указује на побољшање позиције округа, јер се очекује њен позитиван утицај на позицију округа пошто повећање стопе слободних радних места указује на релативно побољшање позиције округа боља јер даје индикацију повећања тражње за радном снагом. У почетној години посматрања, број слободних радних места у свих 25 округа био је мањи у односу на број незапослених лица. Најбољу позицију има Београдски округ са стопом слободних радних места од 0,93 (што је било изнад просека за све округе који је износио 0,48), а најлошију позицију има Пчињски округ са стопом од 0,15. Стопа слободних радних места у Јабланичком округу је током

целог посматраног периода на веома ниском нивоу, а крајем периода бележи свој најнижи ниво (0,33 у 2008, односно 0,20 у 2009) како у поређењу са свим осталим окрузима, тако и у односу на њихов просек.

Један од важних показатеља регионалне неуједначености тржишта рада јесте и индекс нестабилности (Бошковић О, Драгутиновић Р. 2010). Он представља коефицијент варијације временске серије (однос стандардне девијације временске серије и њене аритметичке средине) и степен осетљивости серије на промене у режиму економске политике.

Установљено је да окрузи који су показивали боље перформансе (ранг 1 = најбоља позиција), односно боље услове на тржишту рада на почетку посматраног периода, такве перформансе имају и у каснијим годинама (табела 4).

Закључна разматрања

Раст дисперзије стопе незапослености и стопе слободних радних места по окрузима из године у годину, указује на продубљивање регионалних разлика на тржишту рада. У мање развијеним окрузима стање на тржишту рада у посматраном периоду је нарочито погоршано. Закључци о постојању и повећању разлика између тржишта рада мањег броја развијених округа и осталих округа, указују на још увек недовољно ефикасну алокацију рада као једног од основних економских ресурса.

Регионалне неједнакости на тржишту рада Србије, односно региона Лужна и Источна Србија, сагледане су на основу разлика у изабраним показатељима по појединим окрузима, као и на основу њихове различите динамике кроз време. Највећи пад стопе незапослености имали су управо они окрузи који су током посматраног периода (или бар у другом делу периода 2002-2009) имали стопе незапослености испод републичког просека. Истовремено, окрузи који су на почетку периода имали изнад просечне стопе незапослености остварили су највећи раст те стопе у посматраном периоду. Све спроведене анализе изабраних показатеља у овом раду, како са дескриптивног тако и са динамичког аспекта, показале су да у посматраном простору постоје велике регионалне разлике на тржишту рада. Истовремено, међу окрузима који имају најнеповољније показатеље на тржишту рада по свим посматраним параметрима се налазе окрузи југоисточне Србије (Топлички, Пиротски и Јабланички округ). На пример, Топлички округ бележи и највећи раст стопе незапослености од 6% стопе запослености у посматраном периоду уз истовремене смањење стопе запослености од 4,7% просечно годишње 4,7%. Значајне регионалне разлике у посматраном периоду постоје у погледу свих анализираних показатеља: стопе незапослености, запослености, слободних радних места и просечне зараде.

Због раста удела старијег становништва и пада удела становништва радног узраста, очекује се раст стопе зависности старијег становништва који ће

још више погоршати постојеће економске проблеме у неразвијеним подручјима. До истих закључака долазимо и анализом индекса функционалног (зависног) становништва, као показатељ хармоније/дисхармоније старосне структуре становништва. Овај индекс указује како на демографске, тако и на бројне економске и, уопште, социјалне последице процеса старења становништва.

Основни циљ будуће политике запошљавања у Републици Србији је тај да се мора успоставити ефикасног и стабилан тренд раста запослености како би се политика запошљавања усклацила са захтевима ЕУ. Најважнији приоритет у реализацији усвојене Националне стратегије запошљавања (Влада Србије 2011) је смањење разлика у индикаторима тржишта рада у Републици Србији и ЕУ. Унапређење тржишта рада могуће је само уколико се као стратешки циљ дефинише одрживо повећање запослености, са посебним акцентом на развој приватног сектора, који морају не само да повећа број радних места него и њихов квалитет. Управо ова усвојена Стратегија као приоритетне циљеве поставља следеће захтеве: подстицање запошљавања у мање развијеним регионима и развој регионалне и локалне политике запошљавања; унапређење људског капитала и веће социјално укључивање, унапређење институција и развој тржишта рада, редуковање дуалности на тржишту рада. На жалост, због економске кризе која је погодила цео свет а чије се последице осећају и у Србији, у скоријој будућности се не очекују драматичне промене у нивоу нове радне снаге, отварање нових занимањима и пораста степена образовања услед реструктурирања предузећа који би за последицу имале побољшање како економског положаја ових региона тако и побољшање животног стандарда становништва у анализираним окрузима.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

- Билтен 550 - Анкета о радној снази 2011. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд, 2012.
- Бошковић, О., Драгутиновић-Митровић, Р. (2010). Анализа регионалне структуре незапослености и запошљавања у Србији у првој деценији транзиције. Монографија „*Економско-социјална структура Србије – Учинак прве деценије транзиције*“, ЦИД - Економски факултет у Београд, стр. 233-247.
- Бошковић, О., Манић, Е. (2008). Карактеристике тржишта рада у севернобанатском округу са освртом на његове главне индикаторе. *Демографија* (5), стр. 63-80
- Запослени у Републици Србији 2002-2009. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд, 2010.
- Зараде по запосленом у Републици Србији 2002-2009. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд, 2010.
- Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. *Влада Републике Србије*, Београд, 2011
- Незапосленост и запошљавање у Републици Србији, бр. 100. *Национална служба запошљавања*, Београд, 2010.

- Општине и региони у Републици Србији 2011. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд, 2011.
- Прелиминарни резултати обрачуна регионалног бруто домаћег производа за 2010. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд,
- Пројекције радне снаге Србије 2010-2050. *Републички завод за статистику Републике Србије*, Београд, 2011.
- Стратегија за смањење сиромаштва (Влада Републике Србије 2003.)
(Стратегија регионалног развоја РС 2007-2012, *Службени гласник РС*, бр. 55/05).
- Уредба о номенклатури статистичких територијалних јединица. *Службени гласник Републике Србије*, бр. 109/2009 и 46/2010, Београд.
- Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2011. *Службени гласник РС*, бр. 69/2011, Београд, 2011.
- Уредба о утврђивању јединствене листе развијености регионалних јединица локалне самоуправе за 2011. *Службени гласник РС*, бр. 69-11, Београд, 2011.
- Сајт ЕУРОСТАТ-а, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>, прегледан дана 11.05.2012

Olgiца Bošković
Emilija Manić

LABOR MARKET ANALYSIS IN THE CONTEXT OF REGIONAL DEVELOPMENT – SOUTH AND EAST SERBIA REGION CASE

Summary

Uneven regional development in Serbia represents one of the most complex problem with which all the development policies creator ought to face with. Serbia is considered to be the European country with one of the biggest regional disparities, and one indicator that reflect it is the labour market. The most undeveloped regions and municipalities in Serbia have the biggest share in unemployment rate because they face with the problems and challenges in the labour market that they couldn't resolve through their undeveloped instruments. The unemployment rate dispersion growth and the free jobs rate have been greater and greater throughout the districts by each year. Because of that regional labour market disparities are even bigger than before. The paper examines the South and East Serbia region using different labour market indicators through different time horizons. The biggest unemployment rate fall have those districts in the region which had lower rate than the average of the Republic, especially in the second part of the 2002/2009 period. At the same time, those districts which have higher unemployment rate at the beginning of the given period, have had the highest rise of this rate in the given period. Unfortunately, all the analysis showed that trends from the beginning of the period left the same or worsens throughout the period, and the result of that are even greater regional disparities. One of the basic aims of some future employment politic in the Republic of Serbia is that of effective and stabile establishment of employment. The most important priorities in that are diminishing regional disparities in the Serbian labour market as well as within the regions.